

Audiència. El martiri de sant Pau

Us oferim la darrera audiència que Benet XVI dedicà a sant Pau el 4 de febrer envers el martiri d'aquest sant. Amb ella, el Sant Pare finalitza la catequesi que ha dedicat a aquest gran apòstol a qui està consagrat aquest any, que va des de la festa litúrgica dels apòstols sant Pere i sant Pau del 29 de juny de 2008 fins a la mateixa festa de 2009.

04/03/2009

Estimats germans i germanes,

La sèrie de les nostres catequesis sobre la figura de sant Pau ha arribat a la seva fi: avui volem parlar del final de la seva vida terrenal.

L'antiga tradició cristiana testifica unànimement que la mort de sant Pau s'esdevingué com a conseqüència del martiri patit a Roma. Els escrits del Nou Testament no ho recullen. Les Actes dels Apòstols acaben el seu relat al·ludint a la condició de presoner de l'Apòstol, que tanmateix podia rebre tots aquells que el visitaven (cf. Ac 28, 30-31). Només en la segona carta a Timoteu trobem aquestes paraules seves premonitòries: "Perquè joestic a punt de ser vessat en libació, i ha arribat l'hora de la meva partença" (2Tm 4, 6; cf. Fl 2, 17). Aquí s'usen dues imatges: la cultural del sacrifici, que ja havia utilitzat en la carta als Filipencs, interpretant el martiri com a part del sacrifici de Crist; i la marinera, de deixar les amarres: dues imatges que, juntes,

al·ludeixen discretament a l'esdeveniment de la mort, i d'una mort cruenta.

El primer testimoni explícit sobre el final de sant Pau ens ve de la meitat dels anys 90 del segle I i, per tant, poc més de trenta anys després de la seva mort efectiva. Es tracta precisament de la carta que l'Església de Roma, amb el seu bisbe Climent I, va escriure a l'Església de Corint. En aquest text epistolar es convida a tenir davant els ulls l'exemple dels Apòstols i, immediatament després d'esmentar el martiri de Pere, s'hi llegeix així: "Per la gelosia i la discòrdia, sant Pau es va veure obligat a mostrar-nos com s'aconsegueix el premi de la paciència. Arrestat set vegades, exiliat, lapidat, va ser l'herald de Crist a Orient i a Occident; i, per la seva fe, va aconseguir una glòria pura. Després d'haver-hi predicat la justícia a tot el món i després d'haver

arribat fins a l'extrem d'Occident, va patir el martiri davant els governants; així va partir d'aquest món i va arribar al lloc sant, convertit així en el major model de paciència" (1Clem 5, 2). La paciència de què parla és expressió de la seva comunió amb la passió de Crist, de la generositat i constància amb què va acceptar un llarg camí de patiment, fins a poder dir: "Porto en el meu cos els senyals de Jesús" (Ga 6, 17). En el text de sant Climent hem escoltat que sant Pau hauria arribat "fins a l'extrem d'Occident". Es discuteix si això al·ludeix a un viatge a Hispania que sant Pau hauria realitzat. No hi ha certesa sobre això, però és veritat que sant Pau en la seva carta als Romans expressa la seva intenció d'anar a Hispania (cf. Rm 15, 24).

En canvi, és molt interessant, en la carta de Climent, la successió dels noms de Pere i Pau, encara que estan invertits en el testimoni d'Eusebi de

Cesària, en el segle IV, el qual, parlant de l'emperador Neró, escriu: "Durant el seu regnat Pau va ser escapçat precisament a Roma, i Pere va ser allí crucificat. El relat està confirmat pel nom de Pere i de Pau, que encara avui es conserva als seus sepulcres en aquesta ciutat" (*Hist. eccl.* 2, 25, 5). Eusebi després continua referint la declaració anterior d'un prevere romà anomenat Gayo, que es remunta als inicis del segle II: "Jo et puc mostrar els trofeus dels apòstols: si vas al Vaticà o a la via Ostiense, allí trobaràs els trofeus dels fundadors de l'Església" (*ibíd.* 2, 25, 6-7). Els "trofeus" són els monuments sepulcral, i es tracta de les mateixes sepultures de sant Pere i de sant Pau que encara avui venerem, després de dos mil·lennis, als mateixos llocs: aquí, al Vaticà, pel que fa a sant Pere; i a la basílica de Sant Pau extramurs, a la via Ostiense, pel que fa a l'Apòstol dels gentils.

És interessant notar que els dos grans Apòstols són esmentats plegats. Encara que cap font antiga parla d'un ministeri simultani seu a Roma, la successiva consciència cristiana, sobre la base de la seva sepultura comuna a la capital de l'imperi, els associarà també com a fundadors de l'Església de Roma. En efecte, en sant Ireneu de Lió, a la fi del segle II, a propòsit de la successió apostòlica en les distintes esglésies, es llegeix: "Atès que seria massa llarg enumerar les successions de totes les esglésies, prendrem l'Església grandíssima i antiquíssima i de tots coneguda, l'Església fundada i establida a Roma pels dos gloriosíssims apòstols Pere i Pau" (*Adv. haer.* . 3, 3, 2).

Deixem a banda la figura de sant Pere i concentrem-nos en la de sant Pau. El martiri s'hi narra per primera vegada en els Fets de Pau, escrits cap a finals del segle II, els quals refereixen que Neró el va

condemnar mort per decapitació, executada immediatament tot seguit (cf. 9, 5). La data de la mort varia ja a les fonts antigues, que la situen entre la persecució desencadenada pel mateix Neró després de l'incendi de Roma al juliol de l'any 64 i l'últim any del seu regnat, és a dir, el 68 (cf. sant Jeroni, *De viris ill.* 5, 8). El càlcul depèn molt de la cronologia de l'arribada de sant Pau a Roma, un debat en què no podem entrar aquí. Tradicions successives precisaran altres dos elements. Un, el més llegendari, és que el martiri va tenir lloc a les *Acquae Salviae*, a la via Laurentina, amb un triple rebot del cap, cadascun dels quals va causar la sortida d'un raig d'aigua, per la qual cosa el lloc des de llavors fins ara s'ha dit "Tre Fontane" (*Fets de Pere i Pau* del Pseudo Marcelo, del segle V).

L'altre, d'acord amb l'antic testimoni, ja esmentat, del prevere Gayo, és que la seva sepultura va tenir lloc no sols

"fora de la ciutat..., en la segona milla de la via Ostiense", sinó més precisament "la hisenda de Lucina", que era una comare cristiana (Passió de Pau del Pseudo Abdies, del segle VI). Aquí, en el segle IV, l'emperador Constantí va erigir una primera església, després molt ampliada entre els segles IV i V pels emperadors Valentinià II, Teodosi i Arcadi. Després de l'incendi del 1800, es va erigir aquí l'actual basílica de Sant Pau extramurs.

En tot cas, la figura de sant Pau es destaca més enllà de la seva vida terrenal i de la seva mort, perquè va deixar una extraordinària herència espiritual. També ell, com a veritable deixeble de Jesús, es va convertir en signe de contradicció. Mentre que entre els anomenats "ebionites" —un corrent judeocristià— era considerat com a apòstata de la Llei de Moisès, ja en el llibre de les Actes dels Apòstols apareix una gran veneració

vers l'apòstol sant Pau. Ara vull prescindir de la literatura apòcrifa, com els Fets de Pau i Tecla i un epistolari apòcrif entre l'apòstol sant Pau i el filòsof Sèneca. És important constatar sobretot que molt aviat les cartes de sant Pau van entrar en la litúrgia, on l'estructura profeta-apòstol-Evangeli és determinant per a la forma de la litúrgia de la Paraula. Així, gràcies a aquesta "presència" en la litúrgia de l'Església, el pensament de l'Apòstol va esdevenir tot seguit aliment espiritual per als fidels de tots els temps.

És obvi que els Pares de l'Església i després tots els teòlegs s'han nodrit de les cartes de sant Pau i de la seva espiritualitat. Així, ha romàs al llarg dels segles, fins avui, com a mestre veritable i apòstol dels gentils. El primer comentari patristic, que ha arribat fins a nosaltres, sobre un escrit del Nou Testament és el del

gran teòleg alexandrí Origenes, que comenta la carta de sant Pau als Romans. Per desgràcia, aquest comentari només es conserva en part. Sant Joan Crisòstom, a més de comentar-ne les cartes, va escriure d'ell els seus set panegírics memorables. Sant Agustí li deurà el pas decisiu de la seva conversió personal, i tornarà a sant Pau durant tota la seva vida. D'aquest diàleg permanent amb l'Apòstol deriva la seva gran teologia catòlica i també la protestant de tots els temps. Sant Tomàs d'Aquino ens va deixar un bell comentari a les cartes paulines, que constitueix el fruit més madur de l'exegesi medieval.

Un veritable viratge es va produir en el segle XVI amb la Reforma protestant. El moment decisiu en la vida de Luter va ser l'anomenat "Turmerlebnis" (1517), en el qual en un moment va trobar una interpretació nova de la doctrina

paulina de la justificació. Una interpretació que el va alliberar dels escrúpols i de les ànsies de la seva vida precedent i li va donar una confiança nova i radical en la bondat de Déu, que perdona tot sense condició. Des d'aquest moment, Luter va identificar el legalisme judeocristià, condemnat per l'Apòstol, amb l'ordre de vida de l'Església catòlica. I, per això, l'Església li va semblar com l'expressió de l'esclavitud de la Llei, a la qual va oposar la llibertat de l'Evangeli. El concili de Trento, entre el 1545 i el 1563, va interpretar profundament la qüestió de la justificació i va trobar en la línia de tota la tradició catòlica la síntesi entre Llei i Evangeli, conforme al missatge de la Sagrada Escripura llegida en la seva totalitat i unitat.

En el segle XIX, recollint la millor herència de la Il·lustració, es va produir una revitalització del

paulinisme, ara sobretot en el pla del treball científic desenvolupat per la interpretació historicocrítica de la Sagrada Escriptura. Prescindim aquí del fet que també en aquest segle, com després en el XX, va emergir una vertadera denigració de sant Pau. Penso sobretot en Nietzsche, que es mofava de la teologia de la humilitat en sant Pau, oposant-hi la seva teologia de l'home fort i poderós.

Prescindint d'això, però, veiem el corrent essencial de la nova interpretació científica de la Sagrada Escriptura i del nou paulinisme d'aquest segle. En ell s'hi va subratllar sobretot com a central en el pensament paulí el concepte de llibertat: aquí hom va veure el nucli del pensament de sant Pau, com d'altra banda ja havia intuït Luter. Ara, nogensmenys, el concepte de llibertat es tornava a interpretar en el context del liberalisme modern. I a

més a més es va subratllar fortament la diferència entre l'anunci de sant Pau i l'anunci de Jesús. I sant Pau va aparèixer gairebé com un nou fundador del cristianisme.

És cert que en sant Pau la centralitat del regne de Déu, determinant per a l'anunci de Jesús, es transforma en la centralitat de la cristologia, el punt determinant de la qual és el misteri pasqual. I del misteri pasqual resulten els sagraments del Baptisme i de l'Eucaristia, com a presència permanent d'aquest misteri, del qual surt el Cos de Crist, del qual s'edifica l'Església. Però, sense entrar ara en detalls, jo diria que precisament en la nova centralitat de la cristologia i del misteri pasqual es realitza el regne de Déu, i es fa concret, present, operant l'anunci autèntic de Jesús. En les catequesis anteriors hem vist que precisament aquesta novetat paulina és la fidelitat més profunda a l'anunci de Jesús. Amb el progrés de

l'exegesi, sobretot en els últims dos-cents anys, han augmentat també les convergències entre l'exegesi catòlica i la protestant, realitzant així un consens notable precisament en el punt que estava en l'origen de la major dissensió històrica. Per tant, és una gran esperança per a la causa de l'ecumenisme, tan central en el concili Vaticà II.

A tall de final vull al·ludir breument als moviments religiosos diversos, sorgits a l'edat moderna al si de l'Església catòlica, que fan referència al nom de sant Pau. Així va succeir en el segle XVI amb la "Congregació de Sant Pau", anomenada dels Barnabites, en el segle XIX amb els "Missioners de Sant Pau" o Paulistes, i en el segle XX amb la polièdrica "Família Paulina" fundada pel beat Santiago Alberione, per no parlar de l'institut secular de la "Companyia de Sant Pau".

Fonamentalment, roman lluminosa davant nosaltres la figura d'un apòstol i d'un pensador cristià summament fecund i profund, de la proximitat de la qual cadascun de nosaltres en pot treure profit. En un dels seus panegírics, sant Joan Crisòstom va fer una original comparació entre sant Pau i Noé, tot expressant-se així: sant Pau "no va col·locar plegats els taulons per fabricar un arca; més aviat, en comptes d'unir taules de fusta, va compondre cartes i així no va extreure de les aigües dos, tres o cinc membres de la seva família, sinó tota l'ecumene que era a punt de perir" (*Paneg.* 1, 5). Precisament això és el que pot fer encara i sempre l'apòstol sant Pau. Per tant, acudir a ell, tant al seu exemple apostòlic com a la seva doctrina, serà un estímul, si no una garantia, per a la consolidació de la identitat cristiana de cadascun de nosaltres i per al rejuveniment de tota l'Església.

.....

pdf | document generat
automàticament des de [https://](https://opusdei.org/ca-ad/article/audiencia-el-martiri-de-sant-pau/)
opusdei.org/ca-ad/article/audiencia-el-
martiri-de-sant-pau/ (14/03/2026)